

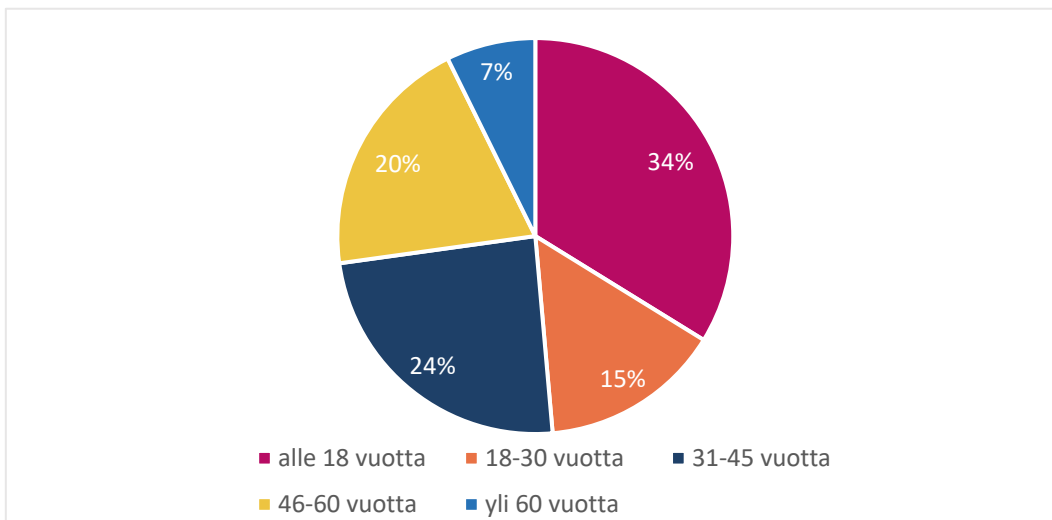
Yhteenveto Satakunnan päihdetilannekyselyn 2021 tuloksista

Alaikäisten päihteidenkäyttö sekä huoli turvallisuudesta ja järjestyshäiriöistä näkyivät syykuussa toteutetun päihdetilannekyselyn vastauksissa. Asukkaat toivoivat panostusta ehkäisevään päihdetyöhön ja erityisesti nuoriin suuntautuvaan työhön, mutta esiin nousi myös huoli ikääntyvien päihteiden käytöstä ja rahapelaamisesta. Päihdepalveluiden saatavuuden parantaminen ja nopeampi hoitoon pääsy toistuivat useissa vastauksissa.

Tulevaisuuden sote-keskus-hanke koordinoi syyskuussa 2021 koko maakuntaa koskevan päihdetilannekyselyn. Kyselyn avulla kartoitettiin Satakunnan asukkaiden päihteisiin, tupakka- ja nikotiinituotteisiin ja rahapeleihin liittyviä näkemyksiä ja mielipiteitä päihdehaittojen vähentämisen keinoista. Päihdetilannekyselyn tulokset auttavat ehkäisevän päihdetyön suunnittelussa samalla osallistaen siihen kuntalaiset. Lisäksi tulokset auttavat arvioimaan Satakuntaan päihdetilanteen ja -ilmapiirin kehittymistä vuosien saatossa. Kyselyn toteutus on osa valtakunnallista Pakka (paikallinen alkoholipolitiikka) -toimintamallia. Kyselyyn oli mahdollista vastata anonyymisti paperivastauksella ja sähköisesti kuntien verkkosivujen kautta. Ensimmäisen kerran kysely toteutettiin Satakunnassa vuonna 2018.

Kyselyyn vastasi yhteensä 2 626 ihmistä. Eniten kyselyyn vastaajia oli alle 18-vuotiaiden ikäryhmässä (34 % vastaajista), mutta vastaajia oli runsaasti myös 18–30-vuotiaiden (15 %), 31–45-vuotiaiden (24 %) ja 36–60-vuotiaiden (20 %) ikäryhmissä. Yli 60-vuotiaiden vastaajien määrä jäi vähäiseksi, 7,3 prosenttiin. Valtaosa vastaajista oli naisia (71 %). Lähes puolet vastaajista oli työssäkäyviä (48 %), viidesosa opiskelijoita, viidesosa koululaisia, eläkkeellä 5 % ja työttömänä, lomautettuna tai sairauslomalla 4 %. Työelämästatukseen ”Muu” oli valinnut 2 % vastaajista. Vastauksia saatiin kaikista Satakunnan kunnista ja kaupungeista. Määrällisesti eniten vastauksia saatiin Eurasta, Porista ja Raumalta. Vastausmäärältään pienten kuntien otannasta ei voida tehdä yleistyksiä.

SATASOTE

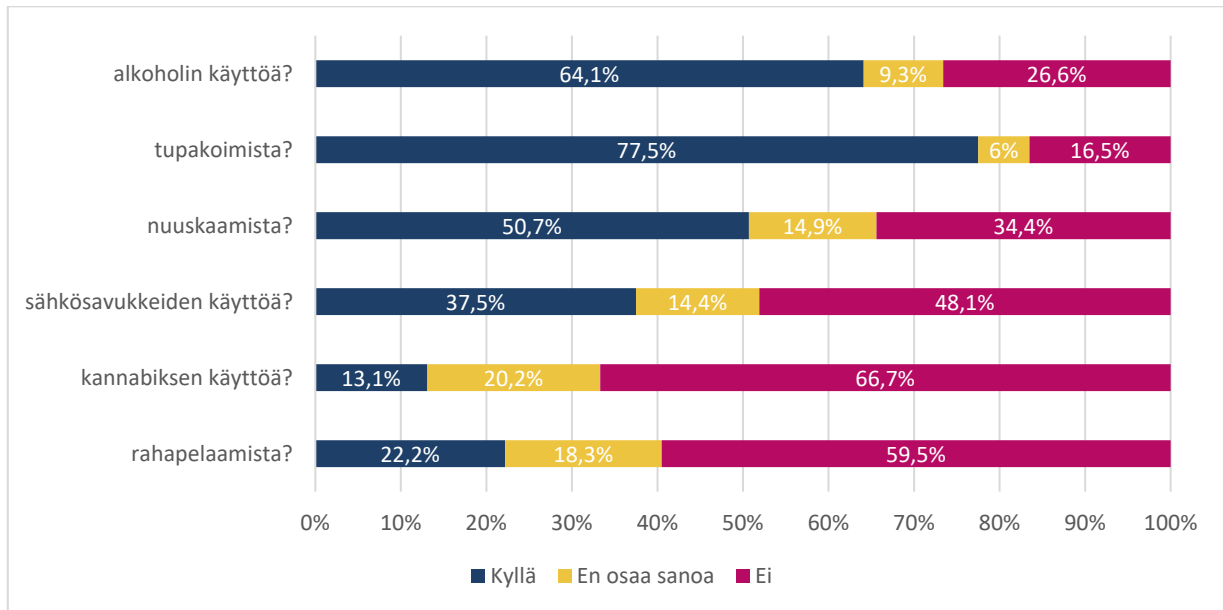
Kaavio 1. Vastaajien ikäjakauma

Alaikäisten päihteidenkäyttöön ja heille välittämiseen kiinnitettävä enemmän huomiota

Kyselyssä tiedusteltiin ovatko vastaajat havainneet päihteiden välittämistä alaikäisille edeltäneen vuoden aikana. Noin kolmasosa kaikista vastaajista kertoi havainneensa välittämistä niin alkoholin, savukkeiden ja sähkösavukkeiden kuin nuuskan osalta. Huumausaineiden välitystä havaitaan muita päihteitä vähemmän (11 %). Sen sijaan nuorilla itsellään oli enemmän havaintoja päihteiden välittämisestä alaikäisille: lähes puolet nuorista kertoi havainneensa alkoholin, tupakan ja nuuskan välittämistä ja 10 % huumeiden välittämistä.

Alaikäisten alkoholin käyttöä oli havainnut 64 % vastaajista, tupakoimista 78 %, nuuskaamista 51 %, sähkösavukkeiden käyttöä 38 %, kannabiksen käyttöä 13 % ja rahapelaamista 22 %. Niin päihteiden välitystä kuin alaikäisten päihteiden käyttöä havaittiin vuoden 2021 vastauksissa vähemmän verrattuna vuoteen 2018, mikä saattaa olla ainakin osittain seurausta koronapandemiaan liittyvistä rajoituksista. Satakuntalaisten ja koko maan 8. ja 9. luokkalaisten, lukiolaisten ja ammatillisten oppilaitosten oppilaiden alkoholin käytön pienoinen lasku näkyy myös vuosien 2019 ja 2021 Kouluterveyskyselyjen tuloksissa.

Alaikäisten päihteiden käyttöön liittyvät havainnot:

Kaavio 2. Tulos perustuu kysymykseen ”Oletteko havainneet kunnassanne viimeisen 12 kk:n aikana alaikäisten...”

Satakuntalaiset toivovat, että alaikäisten päihteiden käyttöön puututtaisiin enemmän: 52 % toivoo puuttumista alkoholin käyttöön, 59 % tupakka- ja nikotiinituotteiden käyttöön, 54 % kannabiskokeiluihin ja käyttöön ja 39 % rahapelaamiseen. Avoimissa vastauksissa alaikäisille toivottiin enemmän ehkäisevää päihdetyötä lähellä heidän kasvuympäristönsä ja harrastamista, kodin ja koulun välistä parempaa yhteistyötä sekä yleisesti valistamista ja rohkeampaa puuttumista päihteiden käyttöön.

Rahapelien ikärajalvonta parantunut vuodesta 2018

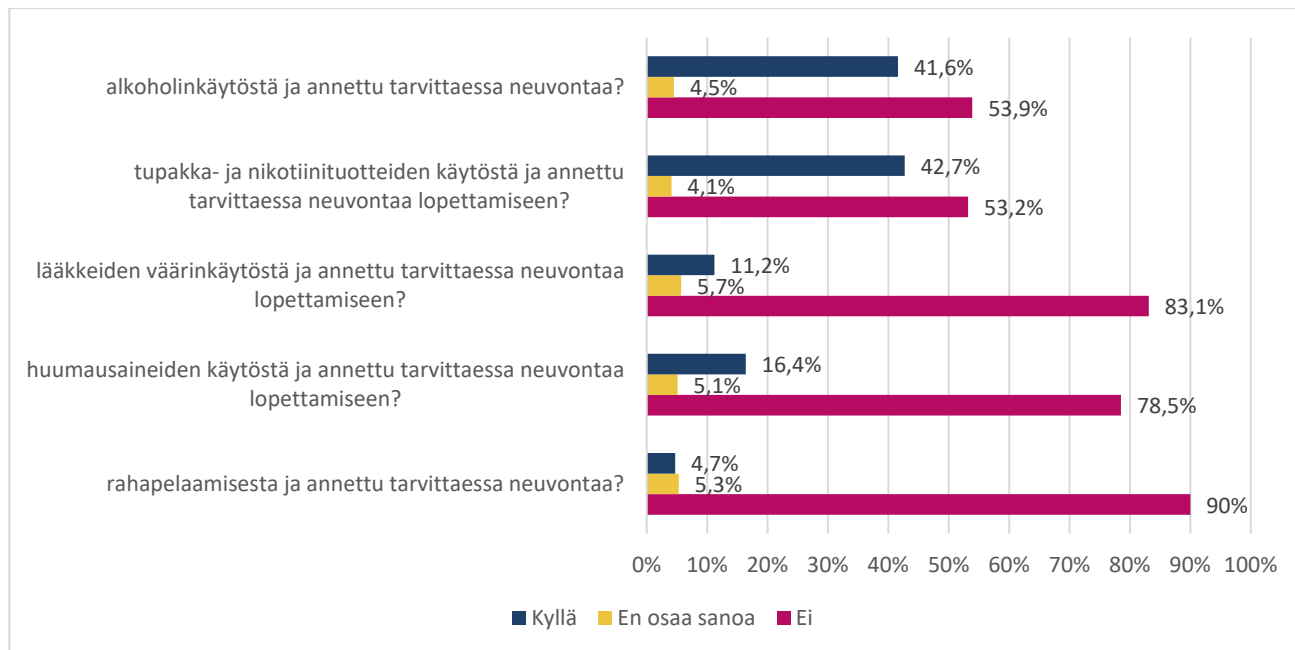
Satakuntalaiset olivat havainneet puutteita kauppojen tekemässä ikärajalvonnassa, vaikka tilanteita, joissa myyjä ei ollut tarkistanut nuorelta näyttävän ostajan ikää oli havaittu melko vähän: ikärajan tarkastaminen toteutui hieman paremmin alkoholin (16 %) ja tupakka- ja nikotiinituotteiden (16 %) oston yhteydessä kuin rahapelien pelaamisen (19 %) yhteydessä. Veikkauksen käytäntöjen muuttuminen ja koronapandemian rajoitukset todennäköisesti heijastuvat rahapelivalvonnan toteutumisessa havaittuun myönteiseen kehitykseen vuodesta 2018, jolloin 34 % vastaajista kertoi havainneensa, ettei rahapelien ikärajalvonta toteutunut. Vuoden 2021 kyselyn vastaajista 10 % koki, että rahapelivalvontaa tulisi rajoitettavan entisestään, erityisesti kaupoissa.

Systemaattista puheeksi ottoa tulee vahvistaa terveydenhuollon palveluissa

Kuntalaisilta kysyttiin, onko heiltä terveydenhuoltohenkilöstön vastaanotolla viimeisen 12 kuukauden aikana otettu puheeksi päihteiden tai lääkkeiden käyttöä ja rahapelaamista ja annettu tarvittaessa neuvontaa. Vastaajista 42 prosentilta oli kysytty alkoholin käytöstä ja 43 prosentilta tupakka- ja nikotiinituotteiden käytöstä. Näiden puheeksi otto on parantunut vuodesta 2018, jolloin

alkoholista oli kysytty 33 prosentilta ja tupakka- ja nikotiini tuotteiden käytöstä 37 prosentilta kyselyyn vastanneista. Tämän vuoden kyselyn tulosten mukaan alkoholin puheeksi otto toteutui parhaiten Huittisissa (47 %). Lääkkeiden väärinkäytöstä oli kysytty 11 % vastaajista, 16 % huumausaineiden käytöstä ja vain 5 % rahapelaamisesta viimeisen vuoden aikana. Avoimissa vastauksissa nousikin esille varhaisen puuttumisen tärkeys, jota puheeksi otton systemaattisen toteutumisen arvioidaan edistävän. Myös päihdeongelmiin liittyvään hoitoon pääsyä tulisi vastaajien mielestä helpottaa.

Puheeksi otton toteutuminen Satakunnan terveystieteissä:

Kaavio 3. Tulos perustuu kysymykseen: ”Onko teiltä edellisen 12 kk:n aikana kysytty terveydenhuoltohenkilöstön vastaanotolla...” (Vastaajien määrä 1969)

Systemaattista päihteidenkäytön puheeksi ottoa puoltaa asukkaiden huoli läheistensä hyvinvoinnista. Läheisten päihteidenkäytöstä ja rahapelaamisesta ollaan silti selvästi enemmän huolissaan kuin omasta. Eniten ollaan huolissaan läheisen alkoholin käytöstä (32 %) ja tupakoinnista (26 %). Tämän vuoden kyselyssä nostettiin tarkasteluun myös internetin käyttöön liittyvä huoli, joka on yleistä: omasta internetin käytöstä on ollut viimeisen vuoden aikana huolissaan 17 % ja läheisen internetin käytöstä 26 % vastaajista.

Alkoholin liikkäyttöön ja rajoituksiin suhtaudutaan eriävästi

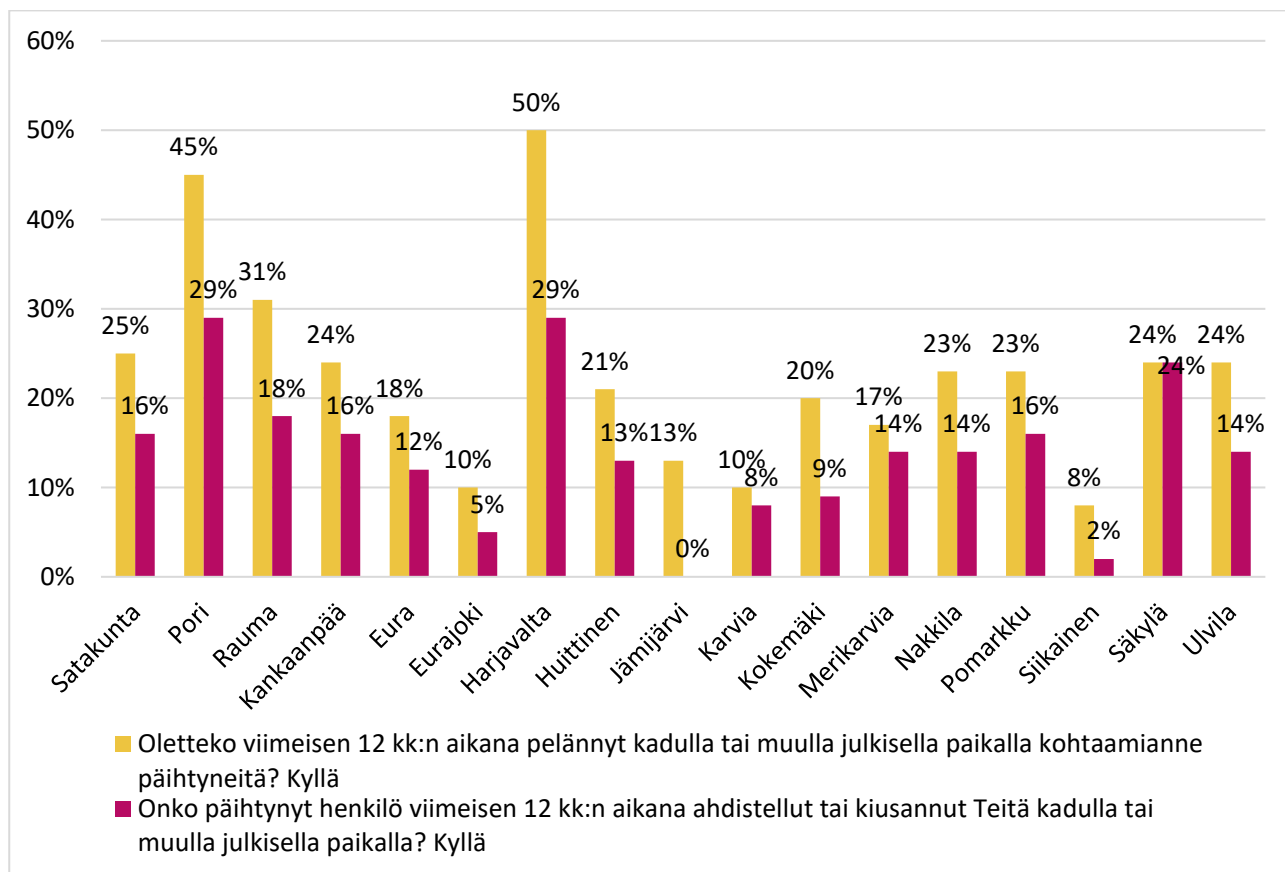
Vastaajien mielipiteet kunnassaan ilmenevästä alkoholin käytöstä vaihtelivat. 30 % satakuntalaisista kokee, että omassa kunnassa tai alueella käytetään liikaa alkoholia, kun taas 33 % vastaajien mielestä ei. 37 % vastaajista ei osannut sanoa, käytetäänkö alkoholia liikaa. Myös näkemykset kunnan liian vapaasta suhtautumisesta humalajuomiseen erosivat vastaajien kesken. 27 % vastaajien mukaan humalajuomiseen suhtaudutaan liian vapaasti, 34 % mielestä ei ja 39 % ei osannut sanoa mielipidettään asiaan.

SATASOTE

Alkoholinkäyttöä kunnan omalla päätöksellä rajoittaisi viidesosa vastaajista, erityisesti puistoissa, toreilla, kävelykadulla ja keskustoissa. Vastauksissa mainittiin myös kuntakohtaisia paikkoja, joissa toivottiin alkoholin käytön erityisesti vähentyvän. 37 % vastaajista ei kuitenkaan kokenut tarvetta julkisilla paikoilla tapahtuvan alkoholinkäyttöön rajoittamista kunnan omalla päätöksellä. Kyselyssä selvitettiin asukkaiden näkemyksiä, tulisiko alkoholin myyntiin selvästi päihtyneelle henkilölle suhtautua omassa kunnassa tai alueella sijaitsevissa ravintoloissa ja kaupoissa nykyistä tiukemmin. Lähes puolet satakuntalaisista oli sitä mieltä, että tulisi, viidesosan mielestä ei ja kolmasosa vastaajista ei osannut sanoa kantaansa asiaan.

Lähes puolet satakuntalaisista käyttäisi omaa lakisääteistä ääntään anniskelulupien ja terassianniskelujen jatkoajan suhteen. Vastaajista 40 % käyttäisi lakisääteistä mahdollisuuttaan ottaa kantaa oman kotinsa välittömässä ympäristössä (viereinen tai vastapäinen kiinteistö) sijaitsevien ravintoloiden hakemien anniskelulupien ja terassianniskelun jatkoajan suhteen. 26 % vastaajista ei käyttäisi ääntään ja 38 % ei osannut sanoa, käyttäisikö ääntään tilanteessa.

Turvallisuuden tunne, viihtyvyys ja siisteys puhututtivat vastaajia. Neljäsosa (25%) vastaajista ilmoitti pelänneensä kadulla tai muulla julkisella paikalla kohtaamiaan päihtyneitä viimeisen 12 kk:n aikana. Viidesosa vastaajista (16%) kertoi päihtyneen henkilön ahdistelleen tai kiusanneen kadulla tai muulla julkisella paikalla. Eniten turvattomuutta koettiin Harjavallassa (50%) ja Porissa (45%). Nuuskan ja tupakantumppien koettiin heikentävän viihtyvyyttä julkisilla paikoilla.

Kaavio 4. Kuntakohtainen erittely asukkaiden kokemasta pelosta ja ahdistelun tai kiusatuksi tulemisen kokemuksista julkisilla paikoilla.

Ehkäisevän päihdetyön tunnettavuutta lisättävä edelleen

Kunnissa tehtävä ehkäisevä päihdetyö oli 27 %:lle vastaajista tuttua. Nuorten päihteiden käytön ehkäisyn lisäksi erityisesti ikääntyneiden päihde- ja rahapeliongelmat ja niiden ehkäisy nousivat huolenaiheina vastauksissa. Myös rattijuopot ja huumeiden vaikutuksen alaisena ajaminen nousivat esiin. Sekä hoitoon pääsyyn, että hoidon laatuun toivottiin parannusta tulevaisuudessa.

Avoimissa vastauksissa nousi esille, että päihteiden käytössä tulisi huomioida perheen tilanne kokonaisuutena ja tarjota tukea koko perheelle. Tukea kaivataan riippuvuusongelmia laajemmin mm. mielenterveyden edistämiseen sekä oman talouden hallintaan. Jatkossa ehkäisevän päihdetyönä nähdään resurssien lisäämisenä ehkäisevän päihde- ja mielenterveystyön kentällä, nuorten valistuksena, poliisin vahvempuna puuttumisena ja asenteiden muokkaamiseen päihteitä kohtaan.

Lisätietoja:

Tellu Rosenqvist
Hankekoordinaattori
Satakunnan tulevaisuuden sote-keskus -hanke
Oma hyvinvointi -osahanke
tellu.rosenqvist@porinperusturva.fi
puh. 044 701 0579